Toekomstbeeld: kentering in onze professie?

Kranten en andere gedrukte periodieken worden wel eens spiegels van de samenleving genoemd. In zijn algemeenheid is dat juist, vooral wanneer zij weergaven bevatten van actuele ontwikkelingen of verhandelingen over onderwerpen die als nieuwe belangstellingsgebieden onder de aandacht komen. Het hier gestelde is onverminderd van toepassing op dit vaktijdschrift. Over het doel van ons periodiek spreekt het redactiestatuut zich als volgt uit:

De Militaire Spectator (MS) beoogt bij te dragen aan het vergroten van kennis over en inzicht in de verschillende kennis- en wetenschapsgebieden en de toepassing(smogelijkheden) ervan, voor zover deze op enigerleid wijze in verband staan met de militaire professie.

Kort gezegd houdt dit in dat de MS beoogt een weergave te bieden van belangrijke ontwikkelingen en invloeden en daardoor een spiegel te zijn van de militaire professie.

Het begrip professie heeft een inhoudelijke meerwaarde in vergelijking met verwante begrippen als functie, taak, beroep of vakgebied. Een professie verwijst naar de specifieke wijze waarop binnen de maatschappelijke taakverdeling een belangrijk geachte functie (i.c. het waarborgen van de militaire veiligheid) in een beroepsuitoefening is geïnstutionaliseerd. Het specifieke karakter van een professie komt onder meer tot uitdrukking in een kennisgebied dat theoretisch is onderbouwd, beroepsopleidingen, organisatie van beroepsoefening en van beroepsbeoefenaren, een specifieke verantwoordelijkheid voor dienstverlening aan de samenleving en een beroepsethiek waarin de morele grondslagen van de beroepsuitoefening een plaats hebben.

In deze opzichten wil derhalve de MS een spiegel zijn van de militaire professie. Wil de MS op treffzekere wijze aan die verwachting voldoen dan dient hij ook recht te doen aan veranderingen in de professie. Dit houdt ook in dat hij aan die veranderingen bijdraagt. Lezers, publicisten en redactieleden beïnvloeden gezamenlijk die professionele kwaliteit. Daarbij is het de verantwoordelijkheid van de redactie een juist evenwicht tussen de actuele praktijk en toekomstgerichtheid te bewaken èn tussen de zorgen van de dag en de theoretisch-wetenschappelijke bestudering daarvan. De redactie van een professioneel tijdschrift moet een intentie in de praktijk brengen, steeds een voorsprong te nemen op wat door de beroepscollega's van belang wordt gevonden. Maar de mate van voorsprong luistert nauw. Nooit mag de redactie buiten gehoorsafstand verdwijnen.

Voor een belangrijk deel is hier echter sprake van een spontaan proces. Het merendeel van de artikelen wordt op eigen initiatief aangeboden door schrijvers, zowel van buiten als van binnen de defensieorganisatie. Verondersteld mag worden dat de wisselwerking tussen spontaan publicistisch aanbod en de redactionele regie daarvan met het oog op de lezersdoelgroep, tot een goed beeld leidt van de militaire professie in ontwikkeling.

De diepgang en de omvang van de huidige ontwikkelingen zijn ingrijpend en fundamenteel. De defensie-organisatie en, inherent daaraan, de militaire professie ondergaan een vrijwel ongekende verandering. De uitvoering van de Defensienota heeft geleid tot een stroom aan visies, plannen, besluiten en maatregelen op het gebied van herstructurering en verkleining van organisatie-eenheden. Maar tegelijkertijd speelt een eveneens wervelende ontwikkeling op het gebied van vernieuwing van het internationale veiligheidsbeleid, heroriëntatie van de veiligheidsstructuren, inzet voor anderssoortige veiligheidstaken en in andere operatiegebieden. En eveneens veranderen de binnenlandse politieke visies op de Nederlandse defensie-inspanning naar aard, omvang, financiële en sociale kosten en prioriteit.

Tegen deze achtergronden te spreken van een militaire professie in beweging, is derhalve geen „overstatement", zelfs de typering een „professie in kentering" lijkt op haar plaats.

Een centraal kenmerk van een professie wordt ge-

vormd door haar kerntaak en in samenhang daarmee de beroepskwaliteit van de beroepsbeoefenaren, uit te drukken in kennis, vaardigheden en mentaliteit. Kerntaak en beroepskwaliteit bepalen samen de beroepsidentiteit, ofwel het „zelfbeeld". Is er in dit opzicht sprake van een kentering? In ieder geval voltrekt zich niet alleen in concepties maar ook de facto een kentering in de operationele inzet van Nederlandse eenheden. Deze vindt nu plaats in mondiaal gespreide spanningshaarden. Maar nog meer zeggend in professioneel opzicht is het feit dat zich een accentverschuiving in *core-technology* lijkt af te tekenen. Deze bestond tot voor kort onbetwist in het voeren van het grootschalige gevecht. De ondersteuning daarvan vormde een vitale voorwaarde, maar was in essentie dienstbaar aan de manoeuvre en het luchtgevecht.
Het ligt voor de hand dat de waarde van krijgsmachteenheden wordt afgemeten aan het vermogen de veiligheidsproblemen op te lossen die zich ook werkelijk manifesteren. Voor wat betreft de inzet van Nederlandse eenheden ligt nu een nieuw zwaartepunt bij het optreden t.b.v. crisisbeheersing, en humanitaire operaties. Niet het voeren van het gevecht bleek daarbij recent de doorslaggevende kwaliteit, maar de politiefunctie, geniesteun, geneeskundig optreden, transportvoorzieningen, telecommunicatie en het ruimen van mijnen. Toegegeven, bezien vanuit een historisch perspectief is het te vroeg om (nu al) te oordelen over een kwalitatieve omslag binnen de professie, dus over een kentering. Maar wèl kunnen wij voorspellen dat, als zo'n kentering zich voordoet, dit gevolgen zal hebben voor beleidsprioriteiten, voor allocatie van middelen, voor de militaire wetenschappen, voor de toewijzing van prestige binnen het militaire beroep en voor de aantrekkingskracht voor nieuwe leden.
Wijst de inhoud van de MS op deze veronderstelde kentering; weerspiegelt hij een kwalitatieve omslag in de professie? De inhoud van dit nummer geeft enige steun aan deze veronderstelling.
Het artikel van S.G. van Kervel, „Een vredes- en veiligheidsbeleid voor een nieuwe wereldorde", wijst sterk in die richting. Daarin wordt een pleidooi gehouden voor het omsmeden van krijgsmachten tot instrumenten, gericht op hulp van overwegend humanitaire en economische aard, die werken vanuit de reeds bestaande internationale kaders. Van der Hulst en Karper geven een terugblik op de inzet van een geneeskundige cie in Noord-Irak, een recent blijk van het humanitaire *out-of-area*-optreden. Tot zover het werkgebied.
Voorts in dit nummer ook een heel ander perspectief op de militaire professie-in-verandering, namelijk de bedrijfsvoeringsoptiek. A. Bezemer en O.B.J. Reuvers ontwikkelen een blauwdruk voor het strategische-veranderingsproces waarin de KLu zich heeft begeven. Dat het in dit artikel gaat om de strategie van de bedrijfsvoering „aan de grond" en niet om strategische aspecten van het gevecht in de lucht maakt voldoende duidelijk welke professionele opties om voorrang vragen.
Een krijgsmacht met minder politieke prioriteit zal met minder begrotingsgelden moeten toekomen. Doelmatigheid zal een dominerend criterium zijn. Daartoe is de meting van inzetbaarheid voor de krijgsmachtdelen van belang in relatie tot de kosten. J.M.J. van den Berg uit in zijn artikel „Meting van inzetbaarheid is nodig" de verzuchting „...dat veel leidinggevenden bij 'de troep' weinig oog hebben voor de kostenkant of voor de bevordering van doelmatigheid". Dat wijst op de noodzaak van een omslag van het doeltreffendheidscriterium, dat militaire aanvoerders van oudsher zeer vertrouwd is, naar het doelmatigheidscriterium dat eigen is aan de militaire manager. Is ook dit een indicatie van een kentering in de militaire professie?

Professionele beroepsopleidingen vormen het klassieke strijdtoneel en tegelijkertijd de proeftuin voor veranderingen in de professie; zo ook de KMA. G.J.C. Roozendaal en P.S. Andriesse geven in „De KMA vernieuwd" goede informatie maar ook aanleiding tot verzuchting. Hoe vaak is de KMA na 1947 al vernieuwd? En hoeveel wijzer zijn wij geworden over de optimale „mix" van militaire (vak)opleiding, wetenschappelijk onderwijs en persoonsvorming? Met respect voor de – opnieuw – aangeboorde creativiteit vereist het enig optimisme om de militaire bedrijfskunde anno 1992 direct te herkennen als hèt lichtspoor voor de professie richting 21e eeuw. Twee opmerkingen zijn hier op hun plaats. Het behoort tot de beste professionele tradities om steeds weer te geloven in eigen kracht. Vernieuwing is een bewijs van vitaliteit. Dat geldt voor de KMA; dat geldt ook voor de gehele professie. En vervolgens dit: mocht u het niet eens zijn met de vernieuwde KMA, of met andere veranderingen in onze professie, dan geeft u blijk van een professionele houding wanneer u hiervan in uw vakblad, de MS, gewag zou maken.
Eén uitspraak lijkt bevestigd: de MS is een spiegel voor de ontwikkeling van de militaire professie. De andere uitspraak staat open voor nadere beantwoording. Is er sprake van een kentering in de militaire professie?